

cas pour ce récit de Guedalya. Nous le trouvons dans le recueil de notes de Graziano, ms. Halberstam, n° 227, f° 293 a à 294 a. La copie de Graziano présente dans le récit et dans les noms propres assez de particularités pour qu'elle mérite d'être reproduite ici. Elle servira à corriger et à compléter le texte de Guedalya.

ידעו כל קהלות הקדש כי יום ד' אחר ט' באב היה נביא אמת דורש בעליית הר"ר מנחם הורווימסי אשרי יולדתו, והרבנים יושבים לפניו הנ"ר יעקב מפרובינט, והר"ר יצחק מגשר אורמינו, והר"ר מנחם ורבנים אחרים, הר"ר אברהם ב"ר שמואל, והר"ר אהרן ב"ר יצחק, והר"ר קרשבי"ט, ובחורים יודעו ספר, ודרש להם שירת הים ולסוף דרשתו שאל הר"ר יעקב מפרובי"נט אל הנביא אמת, אדוני שאל אל הר"ר אליה מפר"יש ואל רבינו תם האריך קושרים קשר שכ תפילין אם צריך לקשרם בכל יום או אם די בהדוק אם צריך ההדוק וקשירה, והנביא קרא מיד לפניו מיטטרון, וכך אמר מיטטרון מיטטרון ירד בכאן לפנינו אמר מה תרצה לא ארד כי משה רבינו לפניך ויראתי לילך שם, אבל שאל לי מה שתצוה ואשוב לך, והנביא כעס ואמר לו שנית רד ותביא עמך רבינו אליה מפר"יש, ורבינו תם, אמר לו רבינו אליה אינו יוכל לירד כי הוא מקריב קרבנות לפני הקב"ה, אמר לו הנביא מ"מ ירד כי אנו צריכים לתלמודו, אמר לו מיטטרון אם ירד שכינה תרד עמו, אמרו לו הרבנים עונש הוא להטריח השכינה, והשוב הר"ר יעקב שאל אל משה רבינו שהוא כאן וכן עשה הנביא ושאל לו האריך קושרים קשר של תפילין, אמר לו משה רבינו אין אתם קושרים כדת כי הקשירה לא בשל יד היא, אלא בשל ראש, וצריך לקשור הקשר בכל יום, וחליץ רבינו תם מיד וירד כארי ושוב בזו משה טעית, כי הקשירה אינה צריכה לעשות בכל יום אלא הדוק, ולא בשל ראש היא אלא בשל יד, דכתיב וקשרתם לאות על ירך, ענה משה ברוב ענותנותו אני אומר למצוה צריך קשירה בכל יום, אבל לא לעכב, ענה רבינו תם וכי איזו מצוה היא, לא לעכב ולא למצוה, ענה משה ואמר הואיל ואמרת כך, דע כי טעית כי חובתה היא לקשרו בכל יום, והקשירה צריכה להיות בשל ראש כד"ל, וראיה אביא לך מתורתי שנתתי לך, ומנן הפסוק שהבאת וקשרתם לאות על ירך, הרי שסמך לאות אצל וקשרתם, לומר לך שצריך אתה לקשור אותם שהם לאות, והיינו אותם של ראש, אמר לו ר"ת והלא כתיב אחרי כן והיו לטוטפות בין עיניך שהם של ראש, מכלל דאינו מדבר למעלה בשל ראש, אמר לו משה רבינו אני אפרש לך מדרש הפסוק וקשרתם לאות אותם של ראש שהם לאות צריך קשירה, והדר סמך על ירך אחריו לומר מתי וקשרתם בזמן שיהיו על ירך, והדר כתיב והיו לטוטפות בין עיניך, לדרוש בין עיניו, לג"ש דקרח, ועוד לדברייך שאתה אומר שהקשירה בשל יד כו"ד, ור"ד לא צויתו מעולם לעשותה ולא למדתי, אכן חכמים תקנו אותה בסברתם להשלים לשם משדו, ובשביל כך לא רצו לעשותה בראש שמא יטעו לומר שצויתם כך, ועתה לא יטעו מאחר שאינה מצורפת עם השי"ן והדל"ה, ואח"כ בא רבי אליה מפ"ש לסר"יי"ע למשה רבינו, והיו מסדרים בהלכות

זה לזה, ומביאים ראיות, ור"ת היה משיב א"כ צריך לקשרן, והר"ר יעקב מפרובי"נט אמר אל הנביא שישאל על מי נסמך, אמר לו משה רבינו כך לא מצינו בכל התורה כולה שיו"ד צריכה לעשותה, ואם יעשה כדי ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק, אכן צריך לקשרו כל הקשר, ומצוה לעשותו מן המובחר בראש, ולאחר שאל רבי שאול הנביא היו"ד משדי מפני מה לא נכתבה עם הש"ן, אמר לו משה רבינו אני לא ראיתי הקב"ה כי אם מאחוריו וראיתי ש"ן ודל"ת בראשו והיו"ד שבזרועו לא ראיתי, ע"כ: העתקה זו באה מפאר"יש, הח"ר שמואל בן הח"ר יהודה מאייב"רוש: : הם: (ע"כ מצאתי כ"י אר"ג)

Voici le sommaire de ce récit :

Le mercredi après le 9 *ab* un prophète de vérité faisait une leçon dans la maison de R. Menahem Vardimos devant R. Jacob, de Provins, R. Isaac, de Pont-Audemer, R. Menahem, R. Abraham, R. Samuel, R. Aaron, R. Isaac, R. Cresbito et d'autres. A la fin de la leçon R. Jacob, de Provins, lui demanda de faire descendre du ciel R. Elie, de Paris et R. Tam pour savoir d'eux s'il faut tous les jours renouveler ou non le nœud des phylactères. Le prophète de vérité appelle l'Ange Metatron, avec ordre d'amener les deux rabbins. Sur le refus du Metatron, R. Jacob propose de faire descendre du ciel Moïse, lequel se rend à cette invitation. Mais R. Tam, qui avait sans doute écouté, ayant vu que la réponse de Moïse n'était pas conforme à son opinion, « descendit comme un lion » pour la réfuter et une discussion très vive s'engagea entre lui et le grand prophète. R. Elie, de Paris, vint à la fin au secours de Moïse, impuissant à triompher de R. Tam. Sur une question adressée par R. Jacob, de Provins, à Moïse, celui-ci finit par dire qu'à la rigueur l'opinion de R. Tam peut être suivie en cas de nécessité. Le lendemain le prophète de vérité, qui s'appelait Saul, fit encore une question à Moïse, qui s'empressa d'y répondre. La relation est venue de Paris signée par R. Samuel fils de R. Juda, d'Evreux.

Voici les résultats que nous tirons de cette nouvelle copie de la relation :

Nous y trouvons d'abord restitué le nom de Menahem Vardimos, qui a peut-être quitté la France au temps de l'émigration des rabbins français en Palestine ¹.

Méir, de Provins, était le fils d'Elie, qui joue un si grand rôle dans notre récit ².

Menahem peut-il être ce Menahem qui, d'après Jacob, de Mar-

¹ Zunz, *Literaturgesch.*, p. 328, et *Ges. Schriften*, I, p. 168.

² *Magazin* de Berliner, IV, p. 183.